

Гуменюк Михайло Миколайович – старший науковий співробітник НОЦ Національної академії Служби безпеки України, кандидат юридичних наук

Юридичні ознаки відмежування суспільно небезпечного діяння, передбаченого статтею 446 “Піратство” Кримінального кодексу України, від злочинів із суміжними складами

Статтю присвячено дослідженню юридичних ознак відмежування піратства, як суспільно небезпечного діяння, передбаченого ст. 446 КК України, від злочинів із суміжними складами.

Ключові слова: піратство, захоплення заручників, морський тероризм, відмежування злочинів із суміжними складами, терористичний акт, угон чи захоплення морського або річкового судна.

Постановка проблеми. Сучасні суспільні відносини, особливо ті, які поставлені законодавцем під кримінально-правову охорону, є досить динамічними і такими, що постійно змінюються. Це, у свою чергу, вимагає удосконалення вітчизняного законодавства про кримінальну відповідальність, що призводить до потреби здійснення наукового дослідження питань їх відмежування один від одного у процесі кримінально-правової кваліфікації конкретних злочинів. Як відомо, кваліфікація злочинів є логічним процесом, кінцевий результат якого – з’ясування юридичної чистоти кримінально-правового делікту, який аналізується, шляхом встановлення певних ознак тих чи інших суспільно небезпечних діянь [1, с. 7; 2, с. 7–8]. Таким чином, забезпечуються умови того, що за вчинення будь-якого злочинного діяння буде наступати чітко визначена вітчизняним законодавством про кримінальну відповідальність міра покарання. Адже, кожний злочин повинен бути кваліфікований у суворій відповідності до закону, який передбачає відповідальність саме за це конкретне злочинне діяння, бо навіть несуттєва неточність при кваліфікації веде до порушення законності, наносить шкоду інтересам людини і громадянина, суспільства та держави.

© М. М. Гуменюк, 2013

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми загальної характеристики піратства як суспільно-небезпечного явища, його історії, етапів трансформації, протидії йому, як суспільно небезпечному діянню, розглядалися такими вітчизняними та зарубіжними фахівцями, як: О. Ф. Бантишев, М. О. Будаков, В. Л. Григорян, В. В. Демиденко, В. І. Дмитрієв, С. О. Допилка, І. І. Карпець, А. Л. Колодкін, В. В. Крутов, Я. Маховський, Л. А. Моджорян, Х. Нойкірхем, В. П. Панов, О. В. Поздняков, Г. В. Потапчук, В. М. Прусс, Г. Г. Серeda, І. В. Ткачов, Ф. І. Шаллан, О. В. Шамара та ін.

Виділення невирішених питань у межах загальної проблеми, котрим присвячена стаття. Однак у більшості цих напрацювань невирішеним залишається значне коло теоретичних і практичних питань кримінально-правової характеристики піратства, зокрема, малодослідженими є питання відмежування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 446 КК України “Піратство”, від злочинів із суміжними складами.

Метою статті є вироблення науково-практичних рекомендацій щодо здійснення правильного відмежування суспільно небезпечного діяння, передбаченого ст. 446 КК України “Піратство”, від злочинів із суміжними складами у процесі їх кримінально-правової кваліфікації.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомим є те, що в результаті правильного відмежування злочинів один від одного до винної особи буде застосовуватися саме те покарання, яке відповідає ступеню суспільної небезпеки вчиненого. Таким чином, видається досить переконливим те, що лише при правильному відмежуванні злочинів у процесі їх кваліфікації відбувається вірне застосування кримінального закону щодо особи, яка є винною у вчиненні злочину. В результаті цього до винної особи застосовується те покарання, яке максимально відповідає ступеню та характеру суспільної небезпечності вчиненого нею діяння. Цілком слушною є думка О. Ф. Бантишева про те, що розмежування суміжних складів злочинів є неможливим без ретельного аналізу всіх елементів складу злочину, оцінки в усій сукупності як об’єктивних, так і суб’єктивних ознак складу злочину, що потребує належного рівня юридичної підготовки співробітників правоохоронних органів і саме з метою удосконалення процесу відмежування суміжних злочинів, зазначений науковець пропонує відносити до злочинів із суміжним складом, злочини ідентичні саме за своєю об’єктивною стороною, за своїми об’єктивними проявами [3, с. 53]. Відомо, що встановлення безпосереднього об’єкта злочину необхідне для виявлення характеру та ступеню суспільної небезпеки, а також правильної кваліфікації конкретного злочину. В. Я. Тацій зазначає, що правильне встановлення безпосереднього об’єкта злочину сприяє проведенню відмежування вчиненого діяння від суміжних злочинів. Якраз за цим елементом складу злочину і можна найточніше прове-

сти відмежування між подібними злочинами, оскільки це той елемент складу, який властивий тільки певному суспільно небезпечному діянню [4, с. 28].

Розглядаючи питання відмежування піратства від злочинів із суміжними складами, насамперед, слід звернути увагу на поширену наукову думку про те, що на сучасному етапі свого розвитку вітчизняне законодавство про кримінальну відповідальність містить низку суспільно небезпечних діянь, які є подібними чи співпадають за певними ознаками зі злочинним діянням, яке передбачене ст. 446 “Піратство” КК України. Серед таких можна, в першу чергу, вказати на злочини, передбачені ст.ст. 147 “Захоплення заручників”, 258 “Терористичний акт” і 278 “Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна” КК України. На перший погляд, зазначені суспільно небезпечні діяння найчастіше за тими чи іншими ознаками мають схожість із піратством. Проте, розглядати зазначені злочини у ракурсі прояву піратства видається дещо помилковим, насамперед, з огляду на їх чіткі риси самостійних складів злочинів, які передбачені чинним законодавством про кримінальну відповідальність.

Проведений аналіз диспозиції чинної редакції ст. 446 КК України “Піратство” нашою думкою, що під час встановлення у вчинку особи об’єктивних і суб’єктивних ознак зазначеного суспільно небезпечного діяння не видається простим завданням, адже для цього необхідно визначити об’єкт кримінально-правової охорони, сутність і межі активних діянь як форм об’єктивної сторони цього злочину, спеціальні мету та мотив, які спонукають суб’єкта злочину на вчинення відповідних дій, а також встановити ознаки безпосереднього суб’єкта посягання та його суб’єктивної сторони. Складнощі кримінально-правової кваліфікації зумовлюють необхідність встановлення ознак, за якими зазначене злочинне діяння відрізняється від злочинів із суміжними складами.

Також необхідно зауважити, що у вітчизняному законодавстві про кримінальну відповідальність відстежується диференційований підхід щодо встановлення кримінальної відповідальності за вчинення злочинів з огляду на особливості їх об’єктивної та суб’єктивної сторони.

При розгляді юридичних ознак, на підставі яких відмежовуються склад злочину “Піратство” та склад злочину, передбаченого ст. 147 “Захоплення заручників” КК України, насамперед, слід здійснити аналіз тих суспільних відносин, яким завдається шкода при вчиненні зазначених злочинних діянь. Адже, відповідно до вітчизняного законодавства про кримінальну відповідальність, основним безпосереднім об’єктом злочину, передбаченого ст. 446 “Піратство” КК України, є безпека міжнародного судноплавства. У теорії міжнародного права під безпекою міжнародного судноплавства розуміється сукупність нормативних, організаційних й матеріальних способів і методів, що від-

повідують основним принципам міжнародного права, спрямованим на забезпечення безпеки судноплавства в межах і поза межами територіальних вод держав світового співтовариства, а, в разі потреби, передбачають застосування державами колективних заходів проти актів і дій, що несуть загрозу безпеці міжнародного судноплавства [5, с. 266].

Що ж стосується складу злочину, передбаченого ст. 147 “Захоплення заручників” КК України, то основним безпосереднім об’єктом цього суспільно небезпечного діяння є фізична свобода людини, право на її вільне пересування, особиста недоторканість і воля. Крім того, цей злочин посягає на суспільну безпеку, оскільки під час його вчинення порушується громадський спокій, виникає загроза для інших членів суспільства [6, с. 381].

З огляду на відмінність безпосередніх об’єктів зазначених злочинів, а також на те, що родовим об’єктом такого суспільно небезпечного діяння, як “Захоплення заручників”, є невідчужувані природні права особи на волю, честь і гідність, які прямо гарантуються Конституцією України як право на повагу до гідності людини (ст. 28 Конституції України) та право на свободу і особисту недоторканість (ст. 29 Конституції України), а родовим об’єктом піратства, як злочину, передбаченого ст. 446 “Піратство” КК України, є безпека міжнародного правопорядку, поняття якого в цьому контексті сформульоване у Конвенції про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства від 10 березня 1988 року [7], можна говорити про формування і виокремлення саме тих відмінних ознак, на основі яких і буде відбуватися відмежування двох вищезазначених злочинів.

М. О. Акімов зазначає, що окремими ознаками, на основі яких слід відмежовувати вищенаведені суспільно небезпечні діяння, є той факт, що піратство являється предметним злочином (предметом виступає озброєне чи неозброєне судно, що його використовують винні особи), тоді як захоплення заручників – посягання безпредметне, а також те, що обов’язковою ознакою об’єктивної сторони піратства є місце вчинення злочину – відкрите море або інше місце поза межами юрисдикції будь-якої держави, у свою чергу, захоплення заручників може бути вчинене в будь-якому місці [8, с. 14–15]. Зазначена наукова позиція заслуговує на увагу з точки зору виділення окремих юридичних ознак відмежування піратства, як складу злочину, передбаченого ст. 446 “Піратство” КК України, від захоплення заручників, як суспільно небезпечного діяння, передбаченого ст. 147 “Захоплення заручників” КК України. Проте, окремо слід наголосити на деяких суперечностях, які існують у наведених М. О. Акімовим наукових поглядах, і безпосередньо стосуються визначення предмету піратства. Науковець під предметом злочину, кримінальну відповідальність за вчинення якого передбачено ст. 446 “Піратство” КК України,

пропонує розуміти “озброєне чи незброєне судно, що його використовують винні особи”. Вважаємо, що у разі використання винними особами озброєного чи незброєного судна воно виступатиме знаряддям учинення зазначеного суспільно небезпечного діяння, а не предметом цього злочину.

При здійсненні аналізу зазначених складів злочинів, окремо слід звернути увагу на мету, якою керуються злочинці при вчиненні зазначених суспільно небезпечних діянь. Так, при захопленні заручників обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 147 “Захоплення заручників” КК України, є мета вчинення зазначеного діяння, яка полягає у спонуканні родичів затриманого, державної або іншої установи, підприємства чи організації, фізичної або службової особи до вчинення чи утримання від вчинення будь-якої дії як умови звільнення заручника. Що ж стосується мети вчинення піратства, як злочину, передбаченого ст. 446 “Піратство” КК України, то під нею слід розуміти одержання матеріальної винагороди або іншої особистої вигоди. Таким чином, можна говорити про те, що мета, якою керуються злочинці при вчиненні захоплення заручників, і мета вчинення піратства є між собою схожими, адже як при вчиненні як одного, так і іншого злочину винні особи бажають настання певних наслідків, які є корисними для них з точки зору матеріального збагачення чи задоволення інших їхніх особистих потреб або умов.

Окремою ознакою відмежування вказаних вище складів злочинів від одного є також суб'єкт вчинення злочину, як обов'язковий елемент будь-якого суспільно небезпечного діяння, а точніше вік, з якого буде наставати відповідальність винної особи за вчинення зазначених суспільно небезпечних діянь. Відповідно до ч. 2 ст. 22 КК України “Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність” за вчинення злочину, передбаченого ст. 147 “Захоплення заручників” КК України, особа підлягає кримінальній відповідальності у віці від чотирнадцяти років. Таким чином, на основі встановлення спеціального віку, з якого настає кримінальна відповідальність за захоплення заручників, і, беручи до уваги ч. 1 ст. 22 КК України “Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність”, яка встановлює те, що кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину (в тому числі й злочину, передбаченого ст. 446 “Піратство” КК України) виповнилося шістнадцять років, можна говорити про ще одну обов'язкову ознаку, яка повинна враховуватись у процесі відмежування піратства та захоплення заручників, а саме це – суб'єкт злочину. При вчиненні злочину, передбаченого ст. 446 “Піратство” КК України, його суб'єктом є фізична осудна особа, яка досягла віку шістнадцяти років, що і є відмінною ознакою піратства від суспільно небезпечного діяння, яке передбачене ст. 147 “Захоплення

заручників” КК України, суб’єктом вчинення якого є фізична осудна особа, якій до вчинення злочину виповнилось 14 років.

Досить часто у науковій літературі зустрічається думка щодо практичної неможливості відмежування піратства від терористичних актів, які вчиняються у морських акваторіях. Наприклад, Л. А. Маджорян стверджує, що тероризм на морі “по суті нічим не відрізняється від піратства на морі, так як він (тероризм) також являється однією із форм насильства на морі”. Досліджуючи поняття морського тероризму, науковець пропонує включити його до концепції піратства, оскільки між ними, на його думку, немає “принципової різниці”, а до числа їх загальних ознак відноситься підриив свободи морських просторів і формування загрози безпеці судноплавства [9, с. 36–38]. Проте, зазначена наукова позиція видається не досить вірною, її помилковість обумовлена деякими методологічними причинами:

а) зіставлення піратства як правової категорії, певного виду злочину з фактичними діями піратів або терористів;

б) відсутність чіткого відмежування предмета аналізу – піратства у значенні Конвенції ООН з морського права 1982 року та інших суспільно небезпечних діянь, подібних піратству, неправомірність яких закріплено в інших документах чи національному законодавстві;

в) зіставлення морського тероризму, як суспільно-небезпечного явища з піратством, як суспільно-небезпечним діянням, відповідальність за яке передбачено ст. 446 “Піратство” КК України.

Як уже зазначалося, у науковій літературі досить часто зустрічається твердження того, що між поняттям тероризму та поняттям піратства поступово розмивається межа. На основі цього окремими авторами робляться спроби ввести у вітчизняну науку про кримінальну відповідальність поняття морського тероризму, під яким пропонується розуміти проведення терористичних актів, спрямованих на створення небезпеки судноплавству, економічну та екологічну небезпеку, застосування насильства або погрозу застосування насильства окремій особі або групі осіб чи інших посягань на життя та здоров’я людей у водах Світового океану та внутрішніх водах держав, на об’єктах морського (водного) транспорту, з метою досягнення злочинних цілей [9, с. 52–54; 10, с. 35].

Цілком слушно зазначає І. І. Карпець стосовно того, що тероризм здійснюється не лише за політичними мотивами та являє собою не політичну акцію, а злочинне діяння. Якщо для піратів злочинна діяльність закінчується захоплення ними судна, вантажу та людей, які знаходяться на його борту, то для терористів їхні злочинні дії лише з цього розпочинаються, оскільки досягнення їхніх цілей пов’язане не з поведінкою жертв нападу в ході насильницьких дій, а з поведінкою третіх осіб, вплив на яких передбачається у наслідок вчинення цього

злочину. В межах запропонованої статті автор приєднується до думки зазначеного науковця стосовно того, що дії піратів, на відміну від терористів, направлені на задоволення їхніх інтересів безпосередньо під час здійснення піратського нападу, внаслідок якого відбувається захоплення заручників, вантажів та інших цінностей з метою особистої наживи [11, с. 180].

Розглядаючи піратство як злочин міжнародного характеру, В. П. Панов виділяє наступні його відмінні риси:

1. Піратство може бути вчинене лише у відкритому морі. У межах території держави подібні діяння кваліфікуються за законодавством конкретної держави як грабїж, розбій тощо.

2. Піратство направлене проти іншого судна, літального апарату або проти осіб чи майна, які перебувають на борту цього судна, а також проти безпеки його плавання.

3. Піратським може бути визнано лише приватне судно, яке призначене чи використовується особами, що мають над ним владу з метою вчинення перерахованих злочинів.

4. Піратство повинно супроводжуватися насильством, погрозою застосування насильства, актами затримання, грабежу тощо. На практиці таке насильство носить озброєний характер, а сам факт затримання судна і людей, які на ньому знаходяться, кваліфікується як морський розбій.

5. Піратськими можуть бути лише дії, які здійснюються з особистими цілями, тобто з метою збагачення, помсти, користі або ж іншою особистою зацікавленістю [12, с. 133].

Як слушно зазначає В. П. Ємельянов, для терористів будь-які акти насильства становлять собою особливий зміст, так як терористи нічого не вчиняють “просто так” без наміру “оприлюднити” свої дії та здійснити психологічний тиск на громадськість або органи державної влади [13, с. 276]. Тобто, проаналізувавши наукові доробки, які стосуються відмежування піратства від тероризму, слід зазначити, що піратство вчинюється з метою особистого збагачення, отримання певних вигод і прав. Метою вчинення діянь терористичної спрямованості, у свою чергу, є здійснення впливу не так на їх безпосередніх жертв, як на третіх осіб та органи державної влади чи місцевого самоврядування з метою їхнього спонукання до вчинення або невчинення певних дій чи прийняття або неприйняття відповідних управлінських рішень на користь конкретної особи, групи осіб чи політичної (громадської) організації або руху, чи привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних або інших поглядів терориста.

Беручи до уваги об’єктивну сторону, мету та суб’єкта вчинення злочину, передбаченого ст. 446 “Піратство” КК України, можна стверджувати про певні ознаки, на основі яких відбуватиметься відмежуван-

ня цього суспільно небезпечного діяння від злочину, передбаченого ст. 258 “Терористичний акт” КК України. Так, відповідно до санкції зазначеної кримінально-правової норми в Україні встановлено кримінальну відповідальність за застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров’я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або не вчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об’єднаннями громадян, юридичними особами, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення зазначених дій з тією самою метою. Відповідно до вітчизняного законодавства про кримінальну відповідальність, родовим об’єктом такого злочину визначено громадську безпеку. Проте, цілком слушними видаються думки В. В. Лунєєва та О. В. Шамари щодо необхідності криміналізації міжнародного тероризму [14, с. 105; 15, с. 391]. Слід погодитися з О. В. Шамарою стосовно того, що особа, вчиняючи терористичний акт і ставлячи перед собою мету – провокацію військового конфлікту чи міжнародного ускладнення, посягатиме на мир, безпеку людства та міжнародний правопорядок, що і є родовим об’єктом цього злочину. Про це також, як підкреслює зазначений науковець, свідчить диспозиція ст. 443 “Посягання на життя представника іноземної держави” КК України, яка містить спеціальну мету – провокація війни та міжнародного ускладнення. Законодавець розмістив зазначену норму в XX розділі Особливої частини КК України “Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку” [16, с. 393]. Саме зазначена ознака об’єктивної сторони терористичного акту формує деяку його схожість із піратством, родовим об’єктом якого законодавчо визначено міжнародний правопорядок у частині забезпечення безпеки міжнародного судноплавства.

Також слід наголосити на тому, що, на відміну від шістнадцятирічного суб’єкта вчинення злочину, передбаченого ст. 446 “Піратство” КК України, суб’єктом вчинення терористичного акту може бути фізична осудна особа, яка досягла віку чотирнадцяти років, що також є ознакою відмежування розглядуваних складів злочинів.

Таким чином, навіть ураховуючи деяку схожість окремих елементів об’єктивної сторони піратства та терористичного акту, можна виокремити низку ознак об’єктивної та суб’єктивної сторони зазначених суспільно небезпечних діянь, на основі яких вони відрізнятимуться між собою. Адже, практичне зіставлення цього злочину не тільки призведе до поми-

лкової кваліфікації, але й буде впливати на зниження ефективності правових заходів протидії цьому та іншим злочинним діянням.

Видається, що найбільш спорідненим із піратством, з точки зору об'єктивних і суб'єктивних ознак, є злочин, передбачений ст. 278 “Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна” КК України, адже з об'єктивної сторони зазначений злочин характеризується угоном або захопленням морського судна, яке так само є предметом складу злочину, передбаченого ст. 446 “Піратство” КК України. Проте, це лише на перший погляд. Здійснюючи аналіз об'єкта складу злочину, передбаченого ст. 278 “Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна” КК України, стає зрозумілим те, що родовим об'єктом цього злочинного діяння є безпека руху та експлуатації транспорту, а основним безпосереднім об'єктом такого злочину є нормальна і безпечна робота транспорту, здоров'я та життя людей, а також власність.

Саме місце вчинення злочину, або точніше зазначити, просторова категорія, для окремих складів злочинів виступає специфічною та ідентифікуючою ознакою їх об'єктивної сторони. Саме такою ідентифікуючою ознакою піратства є факт вчинення цього злочину у відкритому морі, тобто у чітко визначеній правовій категорії морського простору. Так, у коментарі Комісії міжнародного права ООН до статті 15 Женевської конвенції про відкрите море 1958 року міститься положення про те, що піратством можуть вважатися лише дії, які здійснюються у відкритому морі або будь-якому іншому місці, яке знаходиться за межами територіальної юрисдикції будь-якої держави, але не на території будь-якої держави і не у межах її територіального моря [17, с. 33].

Визначальною рисою при відмежуванні піратства від злочину, передбаченого ст. 278 “Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна” КК України, є місце його вчинення. Саме місце вчинення зазначеного злочинного діяння є також розмежувальною ознакою між піратством і грабежем, розбоям, бандитизмом, захопленням заручників, угоном або захопленням річкового чи морського судна. Адже піратство може бути вчинене лише у відкритому морі або іншому місці за межами юрисдикції будь-якої держави [18, с. 1015], оскільки напади на судна у межах територіального моря міжнародно-правові норми до піратства не відносять. У цьому випадку не має правового значення той факт, що територія судна, яке знаходиться у відкритому морі, де-юре прирівнюється до території держави, якій воно належить, оскільки піратські дії завжди починаються у відкритих водах, а закінчуватись можуть, у деяких випадках, у водах тієї чи іншої держави, куди судно вже переганяють пірати. Зауважимо, що при захопленні судна у територіальних водах певної держави вчинені дії ма-

ють кваліфікуватися за її національним законодавством про кримінальну відповідальність відповідно до конкретних обставин справи як бандитизм, грабїж, розбій чи умисне знищення майна тощо [19, с. 147–148]. Зазначену точку зору слід враховувати при розгляді питань стосовно кваліфікації нападів піратів на острови чи прибережні території.

Піратство, як злочин, передбачений ст. 446 КК України, відмежовується від складу зазначеного злочину також з огляду на суб'єкт вчинення цього суспільно небезпечного діяння [20, с. 106–107]. Адже відповідно до ч. 2 ст. 22 КК України “Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність” за вчинення злочину, передбаченого ст. 278 “Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна” КК України, особа підлягає кримінальній відповідальності у віці від чотирнадцяти років. Таким чином, на основі встановлення спеціального віку, з якого наступає кримінальна відповідальність за захоплення заручників, і, беручи до уваги ч. 1 ст. 22 КК України “Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність”, яка встановлює те, що кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину (в тому числі й злочину, передбаченого ст. 446 “Піратство” КК України), виповнилось шістнадцять років, можна говорити про ще одну обов'язкову ознаку, яка повинна враховуватись у процесі відмежування піратства від захоплення заручників, а саме це – суб'єкт злочину. При вчиненні злочину, передбаченого ст. 446 “Піратство” КК України, його суб'єктом є фізична осудна особа, яка досягла віку шістнадцяти років, що і є відмінною ознакою піратства від суспільно небезпечного діяння, яке передбачене ст. 278 “Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна” КК України, суб'єктом вчинення якого є фізична осудна особа, якій до вчинення злочину виповнилось 14 років.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Так, на основі проведеного аналізу юридичних ознак здійснення відмежування суспільно небезпечного діяння, передбаченого ст. 446 “Піратство” КК України, від злочинів із суміжним складом, автором сформувано висновки про те, що відмежовувати злочини з суміжним складом, насамперед, потрібно за об'єктом та об'єктивною стороною складу того чи іншого суспільно небезпечного діяння, адже саме цим обов'язковим елементам складу злочину завдається шкода у першу чергу. Розглядаючи зазначене питання, також необхідно звертати увагу на суб'єкта вчинення злочину та мету, якою він керується під час вчинення суспільно небезпечного діяння. Адже в окремих випадках визначальною рисою у процесі відмежування є безпосереднє місце вчинення злочину. Здійснене у цій статті дослідження юридичних ознак відмежування суспільно небезпечного діяння, передбаченого ст. 446 “Піратство” КК України, від злочинів із суміжними складами переконливо свідчить про те, що і за окремими

елементами складу, і за складом злочину в цілому зазначені вище злочинні діяння являють собою різні злочини, передбачені окремими нормами вітчизняного законодавства про кримінальну відповідальність.

Також слід зазначити, суспільно небезпечне діяння, передбачене ст. 446 “Піратство” КК України, відноситься до злочинів проти міжнародного правопорядку, що підкреслює його велику суспільну небезпечність, а це, у свою чергу, формує необхідність проведення досліджень юридичних ознак відмежування складу зазначеного кримінального правопорушення від злочинів із суміжними складами, що видається одним із пріоритетних напрямів подальших наукових розробок з метою удосконалення кримінально-правової характеристики піратства.

Список використаних джерел

1. Куринов Б. А. Научные основы квалификации преступлений / Б. А. Куринов – М. : Изд. Московского ун-та, 1984. – 184 с.
2. Кудрявцев В. Н. Общая теория квалификации преступлений / В. Н. Кудрявцев – М. : Юрид. лит., 1972. – 352 с.
3. Бантишев О. Ф. Кримінальний кодекс України: дискусійні питання окремих положень Особливої частини : монографія / О. Ф. Бантишев. – К. : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2011. – 88 с.
4. Тацій В. Я. Объект і предмет злочину у кримінальному праві України : навч. посіб. / В. Я. Тацій. – Харків, 1994. – 76 с.
5. Міжнародне право : навч. посіб. / За ред. М. В. Буроменського – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 336 с.
6. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України : [у 2 т.] / За заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. – [3-те вид., перероб. та доп.]. – К. : Алерта ; КНТ ; Центр учбової літератури. – 2009. – Т. 1. – 946 с.
7. Конвенція по боротьбі з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства від 10 березня 1988 року. Конвенцію ратифіковано Постановою Верховної Ради України від 17 груд. 1993 р. № 3735-ХІІ (3735-12). // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 54. – Ст. 134.
8. Акімов М. О. До питання про відмежування захоплення заручників від деяких суміжних корисливо-насильницьких злочинів / М. О. Акімов // Теоретичні та прикладні проблеми кримінального права : мат-ли міжн. наук.-практ. конф. (м. Луганськ, 20–21 трав. 2011 р.) / редкол. : Г. Є. Болдари, А. О. Данилевський, О. О. Дудоров та ін. ; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. – 600 с.
9. Маджорян Л. А. Терроризм на море : боротьба держав за безпеку морського судноходства / Л. А. Маджорян. – М. : ИМО, 1991. – 196 с.
10. Деміденко В. В. Міжнародно-правова основа національного права України / В. В. Деміденко. – Одеса : АО Бахва, 1995. – 86 с.
11. Карпець І. І. Преступления международного характера / И. И. Карпець. – М. : Наука, 1979. – 227 с.

12. Панов В. П. Международное уголовное право : учеб. пособ. / В. П. Панов. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 285 с.

13. Емельянов В. П. Тероризм и преступления с признаками терроризирования : уголовно-правовое исследование / В. П. Емельянов. – СПб. : Изд-во “Юридический центр Пресс”, 2002. – 291 с.

14. Лунесв В. В. Социальные и психологические проблемы борьбы с международным терроризмом / В. В. Лунесв. – М. : Наука, 2002. – 268 с.

15. Шамара О. В. Кримінальна відповідальність за терористичний акт міжнародного характеру / О. В. Шамара // 10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн : мат-ли міжн. наук.-практ. конф. (13–14 жовт. 2011 р.) / редкол. : В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) [та ін.]. – Х. : Право, 2011. – 456 с.

16. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квіт. 2001 р. / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка – К. : Канон, А. С. К., 2001. – 1104 с.

17. Доклад Комиссии международного права о работе ее восьмой сессии 23 апреля 1956 года // Генеральная Ассамблея. Официальные отчеты. Одиннадцатая сессия. Дополнения № 9 (A/3159). – ООН. – 1956. – 97 с.

18. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [відп. ред. С. С. Яценко]. – [4-те вид., перероб. та доп.]. – К. : А. С. К., 2005. – 848 с.

19. Бантишев О. Ф. Правові та організаційні заходи боротьби з піратством / О. Ф. Бантишев, М. М. Гуменюк // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2006. – № 14. – С. 146–152.

20. Гуменюк М. М. Кримінально-правові особливості протидії піратству в Україні [Електронний ресурс] / М. М. Гуменюк // Часопис Національного університету “Острозька академія”. Серія “Право”. – 2011. – № 1 (3). – Режим доступу :

<http://Lj.oa.edu.ua/articles/2011/n1/llhmpvu.pdf>.

Статья посвящена исследованию юридических признаков разграничения пиратства, как общественно опасного деяния, предусмотренного ст. 446 УК Украины, от преступлений со смежными составами.

The article deals with the research of the legal signs of differentiation of piracy as a socially dangerous act, specified in the article 446 of the Criminal Code of Ukraine, from the crimes with related corpus delicti.

Стаття надійшла до редакції журналу 5 березня 2013 року.